

«ПОСТІЙНА ПРИСУТНІСТЬ» У ЖИТТІ НЕПОВНОЛІТНЬОГО: ЗВІТ ПРО ЄДИНІ СУДИ В СІМЕЙНИХ СПРАВАХ ТА ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНИХ

Б. А. БАББ
*доцент,
директор Центру в справах
сім'ї, дітей та судів
при Школі права
(Балтиморський
університет, США)*

Г. ДАНЗІГЕР
*старший науковий співробітник
Центру в справах сім'ї, дітей та судів
при Школі права
(Балтиморський університет, США)*

Центр у справах сім'ї, дітей та судів (далі — *CFCC*) був заснований на базі школи права Балтиморського університету з метою створення, стимулювання і підтримки національного руху з об'єднання зусиль суспільства, сімей та судової системи для поліпшення життя сімей та добробуту суспільства. Для досягнення цієї мети *CFCC* надає спеціальну допомогу і консультації суддям, адвокатам та судам першої інстанції у сфері сімейного права для того, щоб сім'ї та діти мали змогу отримати своєчасні, максимально доступні послуги судів у менш складний і витратний спосіб.

Центр у справах сім'ї, дітей та судів має на меті реформування єдиних судів у сімейних справах. Наразі існує п'ять відділень із сімейних справ у штаті Меріленд, що були створені у 1998 р. Єдиний суд у сімейних справах об'єднує вирішення всіх сімейних питань в одній судовій системі. Більш поширеним і тра-

диційним способом вирішення сімейних спорів, що застосовується у багатьох штатах, є можливість розгляду таких конфліктів на підставі принципу змагальності сторін у декількох різних судах, коли одна справа може бути підсудна одночасно декільком судам.

У цій статті ми пропонуємо наші висновки та стислий огляд історії розгляду справ про злочинність неповнолітніх у штаті Меріленд, зокрема, правила суду, що зобов'язують розглядати всі справи неповнолітніх у відділеннях із сімейних справ¹. Це правило примушує об'єднати всі справи неповнолітніх в одному суді за предметною підсудністю, але в судовій системі м. Балтимор такого правила про об'єднання справ немає.

ПОСТІЙНА ПРИСУТНІСТЬ У ЖИТТІ НЕПОВНОЛІТНЬОГО

Сім'ї мають взаємопов'язані емоційні та фінансові проблеми, що виникають декілька разів у різних судах і у різний час, де розглядаються сімейні спори. В одному звіті було зазначено, що приблизно 40 % сімей, які звертались до суду більше одного разу з сімейних питань, створювали непропорційно велике навантаження на суд кількістю своїх справ².

Щоб вирішити сімейні проблеми комплексним та узгодженим способом, єдиний суд у сімейних справах залучає всіх осіб, які причетні до судового сімейного спору, а також усі органи, установи чи організації, яким потрібно надати консультацію. Крім того, єдиний суд у сімейних справах перевіряє надання державними органами соціальних послуг, щоб забезпечити виконання домовленостей між сім'ями та органами, якщо вони до того не виконувались. Суд також має повноваження примусити до виконання таких домовленостей, контролювати виконання та/або наказувати органам надавати такі послуги. Це є основною відмінністю від традиційних обов'язків суду. Замість розгляду правових спорів, тепер суд повинен займатись наглядом за послугами, визначенням сум, експертизами, консультаціями, програмами допомоги, випробувальними термінами, заміною кримінальної відповідальності альтернативним видом покарання, утриманням під вартою та виправними роботами.

Роль судді

Єдиний суд у сімейних справах використовує модель соціальної терапії, яка вимагає комплексного підходу до сімейно-правових проблем. У випадку вчинення злочину неповнолітнім це означає, що суддя повинен взяти до уваги всіх осіб, що впливають на поведінку цієї дитини, зокрема, установи чи організації, школи, групи ровесників, релігійні організації та клуби³. Додатковою функцією суду є нагляд за різними формами допомоги, що є важливим доповненням до боротьби із злочинністю неповнолітніх: визначення сум та експертиза, консультація, наявність добровольців, соціальна програма, служби психіатричної допомоги, служби

¹ 1993 Md. Laws Ch. 198; Md. Ct. Rule 16-204 (діє з 1 липня 1998 р.).

² Rubin H. T., Flango V. E. Court Coordination Of Family Cases. — Williamsburg, VA : State Justice Institute, 1992.

³ Page R. W. Family Courts: A Model for an Effective Judicial Approach to the Resolution of Family Disputes // ABA Summit on Unified Family Courts: Exploring Solutions for Families, Women and Children in Crisis. — Philadelphia, PA, 1998.

допомоги сім'ї, реституція, випробувальний термін, заміна кримінальної відповідальності альтернативним видом покарання та утримання під вартою¹.

Деякі люди вважають це недоліком єдиного суду з сімейних справ, хоча насправді найбільшою перевагою цього суду є те, що він комплексно бере до уваги поведінку неповнолітнього, його оточення, попередні умови, сімейні обставини з метою вироблення єдиного терапевтичного заходу, спрямованого на зменшення злочинності неповнолітніх. Замість підходу до злочинності неповнолітніх з точки зору «другорядного кримінального суду зменшеного масштабу»², єдиний суд у сімейних справах надає судді повноваження на пошук ефективного вирішення проблем неповнолітнього шляхом керівництва органами, які надають соціальні послуги дітям та сім'ям.

Рання корекція

Нещодавні профілактичні і клінічні дослідження підтвердили, що ефективне втручання повинно впливати на численні причини кримінальної та агресивної поведінки³. Ці дослідження продемонстрували, що можна запобігти злочинності неповнолітніх, застосовуючи коригуючі програми у ранньому віці, що розвивають здібності дітей за допомогою декількох систем, у тому числі індивідуальних, сімейних, аудиторних, шкільних та суспільних факторів.

У найбільш ефективних програмах ранньої корекції використовується сімейна підтримка. Ці програми включають надання послуг з охорони здоров'я, підтримку батьків, освіту; програми також сприяють встановленню зв'язків між батьками та суспільством. Такі програми зосереджуються на факторах, які мають найважливіший вплив на дитину, зокрема, сім'я, місце роботи, школа та відповідні служби. Корекція повинна бути застосована в якомога ранньому віці дитини, якщо метою впливу є запобігання рецидиву.

ОГЛЯД ІСТОРІЇ СУДОЧИНСТВА У СПРАВАХ НЕПОВНОЛІТНІХ У ШТАТІ МЕРІЛЕНД

Починаючи з 1969 р., місцеві відділення кожного округу штату та міста Балтимора, а також інспектори Департаменту у справах неповнолітніх отримували та працювали зі скаргами, поданими на неповнолітніх. Більшість скарг вирішуються без судового розгляду. Якщо було подано клопотання про судовий розгляд, то інспектор, відповідальний за прийом неповнолітніх, дає рекомендації стосовно потреби утримання неповнолітнього під вартою до винесення судового рішення.

¹ Katz S. N., Kuhn J. A. Recommendations for a Model Family Court: A Report from the National Family Court Symposium. — Reno, NV : National Council of Juvenile and Family Court Judges, 1991; Babb B. A. Fashioning an Interdisciplinary Framework for Court Reform in Family Law: A Blueprint to Construct a Unified Family Court / Southern California Law Review. — 1998. — Vol. 71 — P. 469, 523 (розгляд складових та важливості моделі єдиних судів у сімейних справах); American Bar Association Policy on Unified Family Courts // Reports with Recommendations to the House of Delegates : 1994 Annual Meeting, Section 10C, 1994.

² Feld B. C. Juvenile (In)justice and the Criminal Court Alternative // Crime and Delinquency. — 1993. — Vol. 39 — P. 403.

³ Zigler E., Taussic C., Black K. Early Childhood Intervention: A Promising Preventative for Juvenile Delinquency // American Psychologist. — 1992. — Vol. 47(8). — P. 997; Olweus D. Bullying Among School Children: Intervention and Prevention // Aggression And Violence Throughout the Lifespan / ed. by R. D. Peters, R. J. McMahon, V. L. Quinsey. — Newbury Park, Calif : Sage Publications Inc, 1992.

Якщо інспектор рекомендував утримання під вартою, слухання з цього питання проводиться в суді у справах неповнолітніх. Далі в судовому процесі визначається, чи є неповнолітній правопорушником і чи є потреба в нагляді за ним. Далі призначається виправний захід для неповнолітнього: або вдома, під громадським наглядом, або не за місцем проживання, або направлення до виправної установи.

1998 року, після десятирічних спроб реформувати судову систему у вирішенні сімейних справ штату Меріленд, було схвалено Правило штату Меріленд 16-204, яке дозволило створити офіційні відділення з сімейних справ у м. Балтимор і округах Енн Ерандел, Балтимор, Монтгомері та Принс-Джордж. Ці відділення з сімейних справ були призначені для активної діяльності як, по суті, мережа підтримки сім'ї. Їх діяльність зосереджувалась на ранній корекції разом із наданням додаткових послуг із підтримки, як в судах, так і в інших установах, що співпрацюють із судами. Рання корекція означала приділення негайної уваги кожній поданій заяві і видачу наказу сторонам з'явитися до суду (а не в залу суду) якнайшвидше, щоб зустрітися із співробітниками суду.

Щойно сторони з'явилися в будівлі суду, з ними зустрічаються судові розпорядники, щоб визначити фактичні проблеми та виявити спірні питання. Потім сторін направляють до відповідних служб. Такий практичний метод спрямовує сім'ї до потрібних їм програм, де вони можуть негайно отримати допомогу. Тільки найскладніші справи потрапляють до судді для вирішення щодо суті.

Таким чином, цей метод дозволяє мати відділенням із сімейних справ повну предметну підсудність у всіх сімейних справах. Мається на увазі, що багато проблем, які приводять сім'ї до суду, нерозривно пов'язані між собою. Важливо, щоб у системи судів у сімейних справах були широкі повноваження для створення комплексного підходу до взаємопов'язаних проблем певної сім'ї. Відповідно до цього, відділення з сімейних справ штату Меріленд мають предметну підсудність з усіх проблем і справ сімейного права, у тому числі розлучення, опіки над дітьми, відвідування дитини батьком/матір'ю, аліментів на утримання, аліментів на дитину, насильства в сім'ї, усиновлення, опіки над неповнолітніми, батьківства, сімейних медико-юридичних проблем, зміни імені, злісного ухилення від сплати коштів на утримання дітей і дружини, залишення сім'ї, примусової госпіталізації до державних медичних установ, умисного невиконання судового розпорядження та справ неповнолітніх.

Відділення з сімейних справ мають повну юрисдикцію над усіма сімейними спорами, надають цілий комплекс послуг, доступних сім'ям у суді. У роботі Балтиморського відділення з сімейних справ був відсутній один істотний елемент — юрисдикція у справах злочинів, вчинених неповнолітніми. У м. Балтимор фактично існує окремий суд у справах неповнолітніх і відділення з сімейних справ. Співпраця чи узгодження дій між відділенням із сімейних справ і судом у справах неповнолітніх у Балтиморі є незначними, якщо взагалі існують.

Визначальним моментом залишається те, чи буде існуюча судова система у справах неповнолітніх ефективною в боротьбі з насильством серед неповнолітніх у штаті Меріленд. Чи є спосіб підвищити ефективність цієї судової системи? Що ми можемо запозичити в інших штатів, які прийняли різні моделі управління судом у сімейних справах?

ЗЛОЧИННІСТЬ І НАСИЛЬСТВО СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ У ШТАТІ МЕРІЛЕНД

Кількість арештів неповнолітніх за ненасильницькі злочини в Балтиморі знизилася більш ніж на 56 % за період з 1990 до 1999 рр. На рівні штату кількість арештів неповнолітніх знизилася більш ніж на 25 %, з 296 ненасильницьких злочинів на 10 000 неповнолітніх у 1990 р. до 215 на 10 000 неповнолітніх у 1999 р.¹ Кількість арештів за насильницькі злочини серед неповнолітніх у Балтиморі знизилася на 30 % за період з 1990 до 1999 рр., але на рівні штату Меріленд цей показник загалом зменшився лише на 6 % за аналогічний період. З іншого боку, зростаюча кількість у майже 8000 справ, які щорічно розглядаються Балтиморською системою судів у справах неповнолітніх, включала неповнолітніх, звинувачених у вчиненні насильницьких злочинів чи злочинів, пов'язаних із вживанням наркотиків². Крім того, рівень насильницьких смертей серед неповнолітніх зріс на 5 % у Балтиморі за період з 1993 до 1999 рр., але на рівні штату цей показник знизився на 17 %³. Насправді, така різниця збільшилася, і тепер рівень насильницьких смертей серед неповнолітніх у Балтиморі в два з половиною рази вищий, ніж аналогічний показник у штаті Меріленд.

Переважає більшість таких справ завершуються в судах у справах неповнолітніх м. Балтимор та у штаті Меріленд. Важливо відзначити, що більшість неповнолітніх (можливо, вони складають переважну більшість, оскільки про це немає даних) вже з'являлись перед судом. «Це замкнене коло, — каже старший суддя Балтиморського суду у справах неповнолітніх М. Уелш. — Це коло підтримується за допомогою наркотиків — не дітьми, які вживають наркотики, а їх батьками-наркоманами». Крім того, батьки проблемних дітей часто бувають залучені до судових тяжб у сімейних справах, наприклад, про розлучення, опіку над дітьми, жорстоке поводження і невиконання обов'язків щодо дітей, аліменти на дитину, насильство в сім'ї та ін.

Нині ще не існує правового механізму, щоб об'єднувати ці справи. Також не існує процедури, що дозволяла б суду у сімейних справах об'єднувати справи з питань неповнолітніх зі справами, де залучені інші члени сім'ї. У наступному розділі наведено дослідження злочинності серед неповнолітніх і структур судів у сімейних справах у чотирьох штатах та двох округах, які включили справи про злочини неповнолітніх до компетенції єдиного суду у сімейних справах.

ОПИТУВАННЯ В ШЕСТИ ЄДИНИХ СУДАХ У СІМЕЙНИХ СПРАВАХ

Кількість арештів неповнолітніх за насильницькі злочини в штаті Гаваї складає менше половини арештів порівняно зі штатом Меріленд: у 2000 р. 246 зі 100 000 неповнолітніх були заарештовані за насильницькі злочини (у віці від десяти до 17 років); відповідний показник склав 550 арештів у штаті Меріленд. Проте кількість арештів за злочини проти власності приблизно однакова

¹ *Maryland Kids Count Partnership, the Baltimore City Data Collaborative, Safe and Sound Campaign, & the Family League of Baltimore City, Kids Count Factbook. — Baltimore City, 2003.*

² *Press Release, Greater Baltimore Committee, Youth Violent Crimes in Baltimore City (March 28, 2003).*

³ *Maryland Kids Count Partnership, the Baltimore City Data Collaborative, Safe and Sound Campaign, & the Family League of Baltimore City, Kids Count Factbook. — Baltimore City, 2003.*

у 2000 р.: 1988 арештів за майнові злочини на 100 000 неповнолітніх у штаті Гаваї і 2019 арештів у штаті Меріленд. Наступною найбільшою категорією арештів в обох штатах є порушення, пов'язані із вживанням наркотиків. Знову ж таки, існує помітна різниця в кількості арештів: 505 арештів на 100 000 неповнолітніх у штаті Гаваї і 1318 у штаті Меріленд.

Суд у сімейних справах штату Гаваї здійснює правосуддя у справах щодо злочинності неповнолітніх. Ці суди є судами першої інстанції загальної юрисдикції. Служби з питань злочинності неповнолітніх організовані на рівні штату; суди у сімейних справах несуть відповідальність за утримання під вартою, прийом правопорушників, розслідування злочинів та умовне звільнення на поруки.

Кількість арештів неповнолітніх за насильницькі злочини в штаті Делавер значно більша за аналогічний показник у штаті Меріленд: у 2000 р. 745 з 100 000 неповнолітніх були арештовані за насильницькі злочини (у віці від десяти до 17 років); відповідний показник склав 550 арештів у штаті Меріленд. Різниця в кількості арештів за порушення, пов'язані із вживанням наркотиків, також помітна: всього 850 арештів на 100 000 неповнолітніх у штаті Делавер і 1318 у штаті Меріленд.

У штаті Делавер, безперечно, існує серйозна проблема злочинності неповнолітніх, проте за останні роки в штаті було створено декілька програм, призначених для вирішення цих проблем. Зокрема, структура єдиного суду у сімейних справах у штаті Делавер сприяла тісній співпраці суду та державних агентств. Наприклад, співробітники Департаменту у справах дітей, молоді та сім'ї працюють у будівлі суду для узгодження дій із судом у сімейних справах. Якщо сім'я або неповнолітній правопорушник залучаються до сімейного спору в іншому суді, персонал цих двох державних органів запропонує та подасть план об'єднання справ.

Кількість арештів неповнолітніх за насильницькі злочини в штаті Род-Айленд, як і в штаті Гаваї, становить менше половини арештів порівняно зі штатом Меріленд: у 2000 р. 266 зі 100 000 неповнолітніх були арештовані за насильницькі злочини (у віці від десяти до 17 років); відповідний показник склав 550 арештів у штаті Меріленд. У штаті Род-Айленд кількість арештів за порушення, пов'язані із вживанням наркотиків, набагато менша: всього 640 арештів на 100 000 неповнолітніх у штаті Род-Айленд і 1318 у штаті Меріленд.

У штаті Род-Айленд розташовано єдиний суд у сімейних справах, якому підсудні справи у злочинах неповнолітніх. На відміну від штатів Меріленд, Гаваї та Делавер, де прокурор чи Департамент у справах неповнолітніх (штат Меріленд) приймає рішення про подання скарги на дії неповнолітнього, десять відділень суду у сімейних справах здійснюють перевірку неповнолітніх та проводять розслідування. Відділення Департаменту у справах дітей, молоді та сім'ї, який створено на базі Виправної служби для неповнолітніх, несе відповідальність за утримання під вартою у суворому режимі, нагляд над засудженими під час випробувального терміну, створення установ для неповнолітніх правопорушників та виховально-виправний вплив на осіб, які відбули покарання.

Кількість арештів неповнолітніх за насильницькі злочини в штаті Нью-Джерсі, як і в штатах Гаваї і Род-Айленд, істотно нижча за аналогічний показ-

ник у штаті Меріленд: у 2000 р. 355 зі 100 000 неповнолітніх були заарештовані за насильницькі злочини (у віці від десяти до 17 років); відповідний показник склав 550 арештів в штаті Меріленд. У штаті Нью-Джерсі кількість арештів за порушення, пов'язані із вживанням наркотиків, набагато менша: 864 арештів на 100 000 неповнолітніх у штаті Нью-Джерсі і 1318 у штаті Меріленд. Проте у штаті Нью-Джерсі значно більша кількість арештів неповнолітніх у декількох категоріях менш небезпечних злочинів, таких як викрадання майна, порушення громадського порядку, порушення часу, після якого неповнолітнім не дозволяється перебувати поза домівкою, байдикувати, а також втікати з дому.

Штат Нью-Джерсі відомий наявністю давно заснованих і найбільш узгоджених між собою структурних елементів суду у сімейних справах. Відділення у сімейних справах суду першої інстанції здійснює правосуддя у справах із питань злочинності неповнолітніх. Відділення у сімейних справах штату Нью-Джерсі перевіряє прийом неповнолітніх та проводить розслідування (виконується інспекторами служби умовного звільнення, відділу з роботи з неповнолітніми), а також приймає скарги, вносить справи до реєстру та перевіряє їх.

Кількість арештів неповнолітніх за насильницькі злочини в штаті Індіана¹, як і в штатах Гаваї, Род-Айленд та Нью-Джерсі, істотно нижча за аналогічний показник у штаті Меріленд: у 2000 р. 350 із 100 000 неповнолітніх були заарештовані за насильницькі злочини (у віці від десяти до 17 років); відповідний показник становив 550 арештів у штаті Меріленд. Показник, що дорівнює 2000 заарештованих неповнолітніх за майнові злочини, також значно нижчий аналогічного показника у штаті Індіана: 1722 арешти за майнові злочини на 100 000 неповнолітніх, що проживають у штаті Індіана, порівняно з 2109 арештами в штаті Меріленд. Аналогічним чином у штаті Індіана кількість арештів за порушення, пов'язані із вживанням наркотиків, набагато менша: 523 арешти на 100 000 неповнолітніх в штаті Індіана і 1318 в штаті Меріленд.

У 1999 р. Вищий суд штату Індіана створив експериментальний суд у сімейних справах з метою розроблення «розумної» системи для координації сімей, які мають декілька справ, що очікують на розгляд декількома суддями, а також розроблення програм для задоволення потреб сімей та дітей у судовій системі. У 2002 р. проект поширився з початкових трьох округів (Портер, Джонсон та Монро) на вісім округів. Для кожного округу проект включав різні компоненти.

Це опитування включає округи Меріон, Портер (штат Індіана). В окрузі Меріон використовується принцип «один суддя — одна сім'я» і обмін інформацією між декількома судами; в окрузі Портер відстежуються справи і здійснюється обмін інформацією між декількома судами, розроблені програми з відстеження прогулів та оцінки сімей, з наданням безпосередніх послуг неблагополучним сім'ям.

¹ Потрібно зазначити, що інформація про арешти неповнолітніх у штаті Індіана була доступна для 64 % неповнолітніх, що проживають у штаті. На веб-сторінці «The Easy Access to FBI Arrest Statistics» наведена повна інформація про арешти неповнолітніх по штатах, що включає щонайменш 90 % неповнолітніх, які проживають у певному штаті (Snyder H. N., Puzanchera Ch., Kang W. Easy Access to FBI Arrest Statistics 1994–2000 [Електронний ресурс] // Сайт «Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention». — Режим доступу : <http://ojjdp.ncjrs.org/ojstatbb/ezaur/>).

АНАЛІЗ: ЩО ЄДИНІ СУДИ У СІМЕЙНИХ СПРАВАХ РОБЛЯТЬ ОДНАКОВО? ЩО ВОНИ РОБЛЯТЬ ПО-РІЗНОМУ?

Підсудність

Незважаючи на те, що в кожному наведеному в звіті штаті до компетенції суду в сімейних справах належать злочини, вчинені неповнолітніми, важливо дослідити, які інші види справ може розглядати цей суд. При цьому виникають цікаві паралелі, оскільки наведені нижче питання розглядаються в кожному з судів, де були проведені опитування: невиконання судового розпорядження; злочинне невиконання постанов суду; дрібні правопорушення, пов'язані з насильством у сім'ї; кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з дітьми і невиконання обов'язків щодо дітей; позбавлення батьківських прав; дитяча залежність (жорстоке поводження з дітьми та невиконання обов'язків щодо дітей); емансипація; усиновлення; розлучення; встановлення батьківства; аліменти на дитину; опіка; відвідування дитини батьком/матір'ю; утримання під вартою; виплата аліментів на дитину у випадку проживання розлучених батьків у різних штатах.

Хоча жоден з єдиних судів у сімейних справах у штаті не має наявних даних щодо відсотка сімей, які беруть участь у наведених діях судів у сімейних справах, такі дані мають два експериментальних суди у сімейних справах у штаті Індіана. Сімдесят відсотків сімей округу Меріон беруть участь у судових тяжбах, що стосуються злочинності неповнолітніх, 30 % — кримінально караного жорстокого поводження з дітьми, 30 % — насильства в сім'ї і 15 % — внутрішньосімейних тяжких кримінальних злочинів. Ураховуючи, що сума наведених відсотків перевищує 100, стає зрозумілим, що значна частина таких справ пов'язана з сім'ями, які беруть участь у декількох судових тяжбах — наочна демонстрація взаємопов'язаності проблем у сім'ї та злочинності неповнолітніх.

Змістом теорії та практики єдиного суду у сімейних справах є підсудність багатьох справ одному суду за допомогою методу «одна сім'я — один суддя» чи «одна сім'я — одна група». Сутність цих методів полягає в такому: коли фізична особа бере участь у судовому процесі в суді у сімейних справах, будь-який член її сім'ї, який у майбутньому буде брати участь у судовій тяжбі в суді у сімейних справах, спілкуватиметься з тією ж групою чи суддею, які спілкувалися з першим членом сім'ї. Цей принцип було введено у п'яти судах (у штатах Делавер, Гаваї, Нью-Джерсі і Род-Айленд, а також окрузі Портер).

Ресурси суду та ресурси персоналу суду

Політика Американської асоціації юристів щодо єдиних судів у сімейних справах вимагає спеціального навчання суддів цих судів. Якщо суддя слухатиме широкий діапазон справ, що стосуються неблагополучних сімей, то йому знадобляться знання, щоб підходити до таких справ із відповідним рівнем розуміння та компетенції. Тому не дивно, що практично в усіх судах, де були проведені опитування, є судді, які проходять навчання з насильства в сім'ї, зловживання алкоголем чи наркотиками і розвитку підлітків. Важливість такого навчання підкріплюється висновком із нашого опитування про те, що у всіх судах, де були

проведені опитування, крім експериментального суду в окрузі Меріон, є розбіжності в розподіленні «один суддя/одна група — одна сім'я».

Послуги, що надаються членам сімей

Судді і судовий персонал єдиних судів у сімейних справах докладають великих зусиль, щоб отримувати та використовувати знання для вирішення безлічі проблем, що впливають на неповнолітніх і їх сім'ї. Ці проблеми також вимагають додаткових послуг та заходів, які потребують додаткових ресурсів як у суді, так і поза його межами. Відгуки, отримані нами в судах, де були проведені опитування, дають таку інформацію:

- додаткові заходи призначаються всіма судами в справах неповнолітніх і більшістю судів у справах, що стосуються домашнього насильства;
- у більшості випадків суди допомагають неповнолітнім отримати соціальні послуги;
- усі суди мають календар судового нагляду для контролю за процесом лікування у випадках, коли було призначено лікування від алкоголізму чи наркоманії та лікування психічних розладів.

Заміна кримінальної відповідальності альтернативним видом виправного впливу

Основним аспектом кожної програми єдиного суду у сімейних справах є заміна кримінальної відповідальності альтернативним видом виправного впливу. Це програми з призупинення офіційних кримінально-процесуальних дій у справах неповнолітніх і їх направлення на лікування або відвідування програм медичної допомоги. У штаті Гаваї неповнолітні, які скоїли злочин уперше, або підлітки, яким були пред'явлені звинувачення у здійсненні дрібного правопорушення, мають право на заміну кримінальної відповідальності альтернативним видом виправного впливу чи право на неофіційне врегулювання. Варіанти заміни кримінальної відповідальності альтернативним видом виправного впливу включають реституцію, участь у судах у справах неповнолітніх або в судах, виправні роботи, освітні програми.

Практика управління справами

Багато опонентів оспорюють твердження, що практика управління справами є основним принципом єдиного суду у сімейних справах, з якого витікають усі переваги. У будь-якій моделі єдиного суду у сімейних справах значний акцент робиться на таких функціях, як прийом і координація неповнолітніх, інформаційні системи та перевірка справ. У чотирьох із шести судів, де відбувалося це опитування (у штатах Гаваї, Індіана, Нью-Джерсі і Род-Айленд), є відділ, керований безпосередньо співробітниками суду. Цей відділ допомагає при прийомі та координації всіх чи частини справ, що стосуються злочинності неповнолітніх.

Одне з найбільш спірних питань, що стосується єдиних судів у сімейних справах, полягає у важливості наявності автоматизованої інформаційної системи, щоб допомогти суддям та судовому персоналу узгодити і отримати інформацію про сімейні справи та сім'ї, що беруть участь у судових тяжбах. Для виконання цього завдання немає універсальної системи програмного забезпечення, але у кожному з судів, де були проведені опитування, є та чи інша форма автомати-

зованої інформаційної системи, що сприяє ідентифікації відповідних справ та відстеженню таких справ.

Однією з причин дискусій про автоматизовані інформаційні системи є той факт, що в більшості випадків інформація, що доступна суду, також доступна й іншим органам. Це спричиняє виникнення суперечок щодо порушення права на приватність. П'ять із загальної кількості судів, де були проведені опитування, надають доступ зовнішнім органам до своїх інформаційних систем, у тому числі поліції, органам прокуратури, службам пробації, організаціям захисту жертв та соціальним службам.

Давно засновані єдині суди у сімейних справах у штатах Гаваї і Нью-Джерсі, де були проведені опитування, перевіряють наявність злочинів, вчинених неповнолітніми, кожного разу, коли до суду подаються скарги на жорстоке поводження з дітьми та невиконання обов'язків щодо дітей, наказів про цивільний захист чи існує пов'язана кримінальна справа. Цей захід допомагає судам співпрацювати та інформувати суддю з суду у сімейних справах про будь-які нові дії.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Кількість арештів неповнолітніх є меншою у судових системах, де справи про злочини, вчинені неповнолітніми, розглядаються єдиними судами у сімейних справах. Кількість арештів у досліджених нами судах, окрім штату Делавер, значно нижча аналогічного показника в штаті Меріленд. Незважаючи на недостатність даних для висновку про зв'язок моделі єдиного суду у сімейних справах і меншою кількістю арештів неповнолітніх, було б цікаво порівняти вплив методу єдиного суду у сімейних справах на показники злочинності серед неповнолітніх.

2. Суд у сімейних справах, що тісно співпрацює з Департаментом у справах неповнолітніх, може, але не повинен, брати на себе відповідальність за прийняття рішення про подачу скарги на неповнолітнього. У деяких випадках Департамент у справах неповнолітніх чи аналогічний орган приймає рішення щодо подання скарги на неповнолітнього. Деякі штати зобов'язують суд у сімейних справах або прокурора приймати таке рішення.

3. Судді суду у сімейних справах повинні пройти необхідне навчання, щоб вирішувати справи з відповідним рівнем розуміння та компетенції. Модель єдиного суду у сімейних справах вимагає від суддів необхідних знань для ефективного вирішення проблем неповнолітніх. Крім того, оскільки судді несуть відповідальність за управління і видачу вказівок соціальним службам при наданні ними послуг неповнолітнім та сім'ям, їм потрібно мати належну компетенцією, щоб зрозуміти доцільність надання певних видів послуг у конкретній ситуації.

4. При призначенні лікування календар роботи суду повинен містити контроль за прогресом лікування, особливо у випадках зловживання алкоголем чи наркотиками та лікування психічних розладів. Незважаючи на наявність цієї функції в антинаркотичних програмах звичайних судів, ті суди у сімейних справах, де були проведені опитування, зробили цю функцію частиною свого звичайного процесу.

5. Кількість програм для сімей і дітей, які надаються судами у сімейних справах, покращуються та збільшуються за допомогою повної предметної підсудності суду у

сімейних справах. Єдиний суд у сімейних справах надає повний комплекс послуг для задоволення потреб неблагополучних сімей та неповнолітніх, що, як правило, ширше комплексу послуг, пропонуваного окремим судом у справах неповнолітніх. Наприклад, експериментальні єдині суди у сімейних справах у штаті Індіана пропонують неповнолітнім правопорушникам програми з працевлаштування, навчання, наставництва, консультації та можливість взяти участь у виправних роботах. У штаті Нью-Джерсі неповнолітнім правопорушникам та їх сім'ям доступні такі послуги, як термінове надання житла, медична допомога, групи підтримки, допомога літнім людям, тренінги уміння володіти собою, соціальне забезпечення та інші послуги.

6. Адміністрування справ може бути декількох видів: від управління вручну до управління за допомогою високотехнологічних комп'ютерних систем. В окрузі Портер і штаті Індіана, в результаті експериментального проекту були створені регулярно оновлювані облікові відомості як частини процесу звітності. Ці облікові відомості містять інформацію про сім'ю та участь кожного члена сім'ї в інших судових сімейних справах. Це той вид практики, яку може прийняти будь-який штат, як на початкових етапах експериментального проекту, так і за умов уже сформованої практики суду у сімейних справах. Можна і треба передивлятися справи з метою об'єднання справ про неповнолітніх правопорушників та інших справ, поданих до суду членами сім'ї такого неповнолітнього.

ВИСНОВКИ

Наприкінці нашого опитування ми попросили респондентів висловити свої думки про переваги та недоліки, властиві моделі єдиного суду у сімейних справах у їх штаті. Окрім поширеної проблеми ресурсів, жоден з учасників опитувань не вказав на будь-які проблеми з включенням справ неповнолітніх правопорушників до компетенції судів у сімейних справах.

Проте цікаво відзначити відгуки деяких учасників щодо питання про переваги відсутності такої компетенції. Першою проблемою є очікуване збільшення навантаження на суди в результаті використання моделі єдиного суду у сімейних справах. Це можливо, але збільшення навантаження безпосередньо пов'язане з обов'язковістю більшої узгодженості, розширенням видів послуг, додатковим навчанням суддів та допоміжного персоналу судів, а також співпраці з постачальниками послуг.

У другому відгуку на питання про переваги відсутності включення справ неповнолітніх правопорушників до компетенції судів у сімейних справах було вказано, що в цій моделі відсутній примусовий, стримуючий вплив суду у кримінальних справах. І знову ж таки, це вірне зауваження. Модель єдиного суду у сімейних справах ґрунтується на незмагальному, терапевтичному методі, що достатньо відрізняється від традиційного визначення судової влади, яке керується принципами перемоги і програшу, добра та зла. У єдиних судах у сімейних справах, де були проведені опитування, «основою системи суду у сімейних справах є управління проблемами в сім'ї. Суд зобов'язаний перевиховати неповнолітніх правопорушників».

Бабб Б. А., Данзігер Г. «Постійна присутність» у житті неповнолітнього: звіт про єдині суди в сімейних справах та злочинність неповнолітніх

Анотація. Після створення у штаті Меріленд у 1998 р. єдиного суду в сімейних справах, передбачалося, що всі сімейні судові справи, включаючи злочини, вчинені неповнолітніми, будуть розглядатися в одному суді. По суті, Балтиморське місцеве відділення у справах неповнолітніх продовжувало працювати як окремий суд. У цій статті розглядаються дані, отримані з єдиних судів у сімейних справах у штатах Делавер, Нью-Джерсі, Род-Айленд, Гаваї та Індіана, стосовно підсудності всіх справ неповнолітніх єдиному суду в сімейних справах. У звіті проаналізовано історію розвитку єдиного суду у сімейних справах та злочинність серед неповнолітніх, випадки насильства у штаті Меріленд, а також наслідки відокремлення справ у злочинах, вчинених неповнолітніми, від справ, що розглядаються судами у сімейних справах. У статті робиться висновок, що поширення предметної компетенції єдиного суду у сімейних справах на правопорушення, вчинені неповнолітніми, має істотні переваги для судової системи загалом.

Ключові слова: неповнолітній, правопорушення, вчинене неповнолітнім, сімейне право, єдиний суд у сімейних справах, злочин, вчинений неповнолітнім, насильство, предметна компетенція, суддя, раннє втручання, заміна кримінальної відповідальності альтернативним видом виправного впливу, управління справою.

Бабб Б. А., Данзігер Г. «Постоянное присутствие» в жизни несовершеннолетнего: отчет о единых судах по семейным делам и преступности несовершеннолетних

Аннотация. После создания в штате Мэриленд в 1998 г. единого суда по семейным делам, предполагалось, что все семейные судебные дела, включая преступления, совершенные несовершеннолетними, будут рассматриваться в одном суде. По сути, Балтиморского местного отделения по делам несовершеннолетних продолжало работать как отдельный суд. В статье рассматриваются данные, полученные из единых судов по семейным делам штатов Делавэр, Нью-Джерси, Род-Айленд, Гавайи и Индиана, относительно подсудности всех дел несовершеннолетних единому суду по семейным делам. В отчете проанализирована история развития единого суда по семейным делам и преступность среди несовершеннолетних, случаи насилия в штате Мэриленд, а также последствия отделения дел по преступлениям, совершенным несовершеннолетними, от дел, которые рассматриваются судами по семейным делам. В статье делается вывод, что распространение предметной компетенции единого суда по семейным делам на правонарушения, совершенные несовершеннолетними, имеет существенные преимущества для судебной системы в целом.

Ключевые слова: несовершеннолетний, правонарушение, совершенное несовершеннолетним, семейное право, единый суд по семейным делам, преступление, совершенное несовершеннолетним, насилие, предметная компетенция, судья, раннее вмешательство, замена уголовной ответственности альтернативным видом исправительного воздействия, управление делом.

Babb B. A., Danziger G. A «Strong Presence» in the Life of a Child: a Report on Unified Family Courts and Juvenile Delinquency Matters

Annotation. With the creation of Family Divisions in Maryland in 1998, all family law cases, including juvenile delinquency, were intended to be handled in one court. The

Baltimore City Juvenile Division continued to operate essentially as a separate court. This study reviewed data and information from unified family courts in Delaware, New Jersey, Rhode Island, Hawaii, and Indiana regarding the integration of delinquency into a unified family court. The report examined unified family court development and juvenile crime and violence in Maryland, as well as the impact of separating juvenile matters from family court proceedings. The article concluded that the incorporation of juvenile delinquency into the family court's subject-matter jurisdiction offers significant benefits to the system as a whole.

Keywords: juvenile, delinquency, family law, unified family court, juvenile crime, violence, subject matter jurisdiction, judge, early intervention, diversion, case management.